

הפורום לעיון ודין בחינוך הדתי

הגבולות המשתנים של ארון הספרים התורני
מה בפנים, מה בחוץ, ומי קובע?
השלכות על מצות תלמוד תורה ועל קביעת תוכניות הלימודים

שאלות לקראת הדין עם הרב שטיינזלץ
14.3.07 במרכז מורשת מנחם בגין

1. בעבר, לימוד "מסורת" נחשב לש"ס ופוסקים (ודאי בעולם המזרח אירופאי או האשכנזי). בדורות האחרונים הוא התרחב כדי לכלול נושאים אחרים (הלכה וחומש/תנ"ך). התרחבות זו באה ברובה הגדול מתוך הכרה ב"דמוקרטיזציה" של הלמידה, והרבה אנשים וחלקים באוכלוסייה שמעולם לא נכנסו לאולמות בית המדרש לומדים שם כעת. ולכן תכניות הלימודים הותאמו לכך. בעניין זה:
 - א. תכנית הלימודים המסורתית עוצבה במבט של "אלף נכנס... ואחד יוצא". האם שילמנו מחיר בתכנית לימודים רחבה יותר על חשבון יצירת לא רק את אותו "אחד" – גדול הדור אלא קאדר של תלמידי חכמים בכירים?
 - ב. מהי הערכתך – לטוב ו/או לרע – על הדרך שכניסתן של נשים לעולמו של בית המדרש השפיעה על תוכנית הלימודים לכל הכיוונים (גם עבור גברים).
 - ג. אילו גורמים נוספים משפיעים או צריכים להשפיע על ההרכב של ה"מה בפנים ומה בחוץ"? באילו פעולות ניתן או צריך לנקוט כדי להניע את הדברים אל עבר תכנית הלימודים ה"רצויה" בעיניך?
- (אני, מודע לכך שאני משתמש במונח "קוריקולום-תוכנית לימודים" במובן רחב מאוד הכולל את המיינסטרים של תפריט הלימוד של ישיבות תיכוניות וגבוהות, מדרשות, וכו').
2. בין ה"חידושים" שנכנסו לתוכנית הלימודים המסורתית, בשנים האחרונות בתוך מה שאכנה "ישיבות המיינסטרים" ניתן למצוא חסידות ובמידה פחותה מעט, קבלה (שלא לדבר על פילוסופיה כללית, כתיבה יוצרת, שירה או לימודים לא
3. אין ספק שאפילו אם הגמרא שומרת על מקום של כבוד בראש סדר הדברים, השינויים שמניתי הם במידה מסוימת, תגובה ל-, או ביקורת על גישת ה"גמרא בלבד". כיצד אתה צופה את מקומו העתידי, תפקידו ומטרתו של לימוד הגמרא בתוך הזרם העיקרי של הלימוד והחיים הדתיים? כיצד, אולי, ישתנה לימוד הגמרא (והמטרות המפורשות והמרומזות) כדי להתאים למגמות הללו? מהם היתרונות והסכנות לטווח ארוך של מגמות אלו?
4. האם ההבדלים – הן המתודיים והן החוויתיים – בין תלמוד תורה מסורתי ולימוד/מחקר אקדמי מיטשטשים? אם כן, לאיזו תוצאה (לטוב? לרע?)
5. הדמוקרטיזציה של הלימוד נעזרה במשאבים כגמרא מתורגמת (של הרב שטיינזלץ עצמו, ארטסקרול, וכו') כמו גם במשאבים חדשים יותר ברשת, דף יומי ב-mp3 ועוד. מה הרווחנו/הפסדנו בתופעות הללו? האם הפסדנו או קלקלנו את המושג של "עמל בתורה"? כיצד המכניזם והתוצאות של שו"תים משתנים כאשר הם נערכים בדואר אלקטרוני וב-SMS?

עמותת עתיד הינו מוסד עצמאי המטפח חשיבה, אסטרטגיות ומיני מדיניות חדשים ומשמעותיים בנושאים המכריעים העומדים בפני החינוך הדתי. התכניות ארוכות הטווח של עתיד כוללות את תכנית עמיתית עתיד, תכנית הכשרה למחנכים דתיים ולמנהיגים חינוכיים עתידיים; תכנית ה"עתודה", העובדת עם סטודנטים דתיים לאומיים בולטים, המתכננים את עתידם המקצועי בתחום החינוך; יוזמות לקידום והענקת מקום משמעותי לאמנויות בחינוך התורני; הצעות לרפורמות בבתי הספר; פרויקטים לפיתוח מוסדיים ומקצועיים בשיתוף עם בתי ספר מובילים בארץ ובתפוצות; ומחלקה למחקר ופרסום.